

Vergaderjaar 2024–2025

28 684

Naar een veiliger samenleving

Nr. 748

BRIEF VAN DE MINISTER VAN JUSTITIE EN VEILIGHEID

Aan de Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal

Den Haag, 3 december 2024

Inleiding

Het veiliger maken van Nederland is mijn topprioriteit. Delicten met een grote impact op slachtoffers, hun omgeving en de maatschappij – ook wel high impact crimes (HIC) – tasten het veiligheidsgevoel in de maatschappij sterk aan. Voorbeelden van deze delicten zijn (online) vermogens- en geweldsdelicten zoals overvallen, aanvallen met explosieven, ram- en plofkraken, mishandelingen en straatroof. De bestrijding van deze delicten vraagt om een stevige, structurele aanpak, waarbij ook de weerbaarheid van de Nederlandse samenleving als geheel wordt vergroot. Veel mensen en bedrijven in Nederland hebben te maken met agressie en (online) geweld. Daarom vormt het bestrijden van agressie en geweld een speerpunt van mijn beleid. Begin 2025 ontvangt uw Kamer het actieplan geweld, dat op dit moment wordt ontwikkeld.

Met deze brief informeer ik uw Kamer op hoofdlijnen over de belangrijkste ontwikkelingen in de bestrijding van high impact crimes. Daarbij ga ik eerst in op de HIC-aanpak en de overkoepelende strategie gevolgd door overzichten van de geregistreerde high impact crimes en een duiding hiervan. In de bijlage treft u de voortgang op de ingezette maatregelen op het voorkomen van slachtofferschap en daderschap, recidivevermindering en ontwikkelingen op het gebied van opsporing en vervolging. Tot slot treft u in de bijlage maatregelen die zijn genomen in Caribisch Nederland.

1. De HIC-aanpak

De HIC-aanpak start met een beleidsanalyse van de aard en omvang van de criminaliteitsfenomenen en een analyse van de risico- en beschermende factoren zodat zicht ontstaat op de aangrijpingspunten voor in te zetten maatregelen en interventies. In essentie omvat de HIC-aanpak de strategische inzet van dadergerichte, slachtoffergerichte en situationele preventieve maatregelen, in combinatie met passende repressieve maatregelen. Om zorgvuldig om te gaan met de beschikbare mensen en

middelen, zet ik – mede op verzoek van uw Kamer – in op bestaande en bij voorkeur bewezen effectieve maatregelen en interventies. Ook worden in samenwerking met gemeenten en de wetenschap veelbelovende maatregelen en interventies aangescherpt en (door)ontwikkeld. Waar nodig wordt wetgeving ingezet. Uitgevoerde pilots, projecten en maatregelen worden zorgvuldig geëvalueerd. Ik werk samen met- en faciliteer publieke en private partners bij de uitvoering van de maatregelen. Bij de HIC-aanpak is communicatie gericht op zowel de samenwerkingspartners als de samenleving.

Gemeenten zijn immers primair verantwoordelijk voor de lokale veiligheid. Vanuit de rijksoverheid werken we nauw samen met gemeenten bij de aanpak van criminaliteit. Gezamenlijk delen we de missie tot het terugdringen van high impact crimes en werken we nauw samen met publieke en private partners om dit doel te bereiken.

In de grote Nederlandse steden zien we in toenemende mate problematiek die te relateren is aan daders afkomstig uit het Caribisch deel van het Koninkrijk. Zowel positieve als negatieve ontwikkelingen aldaar hebben een weerslag in Nederland. Het is daarom een Nederlands belang om in te zetten op een reductie van het aantal high impact crimes in het Caribisch deel van het Koninkrijk. De HIC-aanpak wordt vormgegeven samen met de eilanden, waarbij de in Nederland succesvolle methoden worden toegepast op de eilanden, op een wijze die aansluit bij de lokale situatie.

2. Cijfermatige ontwikkeling high impact crimes

In onderstaande tabel is op basis van politiecijfers het aantal delicten weergegeven in de periode 2013 tot en met 2023.¹ Daarna volgt een duiding van de belangrijkste ontwikkelingen op de HIC-delicten.

Jaar	Overvallen	Straatroven	Woninginbraken	Geweld
2013	1.633	7.050	87.720	89.265
2014	1.267	5.460	71.230	84.920
2015	1.239	4.731	64.560	83.106
2016	1.138	4.167	55.470	80.332
2017	1.103	3.576	49.124	75.557
2018	1.143	3.517	42.662	72.533
2019	1.174	3.777	39.365	73.638
2020	907	3.184	30.531	70.023
2021	676	2.321	23.452	65.849
2022	670	2.481	24.275	69.995
2023	541	2.435	22.706	66.595
Procentuele ontwikkeling 2013–2023	– 67%	– 65%	– 74%	– 25%

In 2023 zijn de geregistreerde HIC-cijfers ten opzichte van 2022 gedaald en nog altijd fors onder het niveau van het pre-Covidjaar 2019. Deze daling is in beginsel een goed teken, maar is geen argument om de inzet van maatregelen los te laten. Het verleden en de wetenschap leren ons dat dit type delicten snel stijgt op het moment dat de aandacht voor preventie, opsporing en vervolging verslapt. Bovendien is elk gepleegd delict er één teveel.

¹ Bron: Jaarverslagen politie 2013 t/m 2023.

Uit slachtofferenquêtes en ook uit De Veiligheidsmonitor volgt een genuanceerder cijferbeeld. De Veiligheidsmonitor 2023² laat bijvoorbeeld zien dat het aantal gewelds- en vermogensdelicten en vernielingen ten opzichte van 2021 is toegenomen.³ Een deel van deze verschillen is te verklaren omdat het werkelijke aantal delicten, zoals bij alle delicten, hoger ligt dan het aantal aangiften. Ook zijn onveiligheidsgevoelens binnen de eigen buurt en in het algemeen gestegen sinds 2021. Juist high impact crimes hebben een ontwrichtend effect op individuele slachtoffers, hun gezinnen, wijken en op het veiligheidsgevoel in de samenleving als geheel. Een stevige en samenhangende inzet op preventie en repressie blijft daarmee de komende periode een speerpunt.

Ophelderingspercentages overvallen en straatroven

Om te voorkomen dat mensen slachtoffer worden van high impact crimes is het van belang om daders van deze delicten snel op te sporen en te vervolgen. De Taskforce Overvallen kijkt daarom nadrukkelijk ook naar de ophelderingspercentages van deze delicten.⁴ Mede door de stevige inzet op opsporing en vervolging zijn de ophelderingspercentages⁵ in 2023 licht gestegen.⁶

Ophelderingspercentages	Realisatie 2019	Realisatie 2020	Realisatie 2021	Realisatie 2022	Realisatie 2023
Overvallen	52%	53%	63%	63%	66%
Straatroven	29%	33%	39%	36%	37%

3. Overkoepelende aanpakken onder high impact crimes

Een aantal problemen springen – vaak vanwege actuele ontwikkelingen – in het oog. Ik geef hieronder de actualiteiten op deze overkoepelende aanpakken.

Geweld

Het gebruik van agressie en geweld is onacceptabel en komt helaas nog te vaak voor. Eind 2023 is daarom gestart met een verkenning naar instrumenteel en expressief geweld in het publieke en semipublieke domein. Het is mijn voornemen om uw Kamer begin 2025 het plan van aanpak, gebaseerd op de verkenning naar geweld, toe te sturen. Daarnaast wordt het voorstel uit het Regeerprogramma betreffende de verhoging van het strafmaximum voor openlijke geweldpleging met een derde uitgewerkt. In de loop van 2025 wordt uw Kamer hier verder over geïnformeerd. Naast fysiek geweld is er ook sprake van geweld in het digitale domein. Daarom is dit najaar een onderzoek gestart naar de impact van online geweld op slachtoffers en naar de achtergrondkenmerken en motieven van daders. Het onderzoek wordt in het tweede kwartaal van 2025 opgeleverd.

² Veiligheidsmonitor 2023. De veiligheidsmonitor is een periodiek bevolkingsonderzoek naar leefbaarheid, veiligheid en slachtofferschap van criminaliteit, uitgevoerd in opdracht van het Ministerie van Justitie en Veiligheid en het Centraal Bureau voor de Statistiek.

³ Op grond van de Veiligheidsmonitor in 2023 bedroeg het aantal gewelds- en vermogensdelicten en vernielingen samen 39 per 100 inwoners, tegen 33 per 100 in 2021.

⁴ Zie paragraaf 6.5 van het Actieprogramma van de Taskforce Overvallen 2022–2026.

⁵ Aantal opgehelderde zaken gedeeld door het aantal zaken. De zaken kunnen in een later jaar worden opgehelderd dan in het jaar waarop de aangifte is gedaan.

⁶ Jaarverantwoording politie 2019, 2020, 2021, 2022 en 2023.

Offensief tegen explosies

Het afgelopen jaar viel specifiek het toegenomen aantal aanslagen met explosieven op woningen, bedrijven en andere objecten op. In 2022 zijn er 343 aanslagen met explosieven gepleegd. In 2023 bedroeg dit aantal 1054, een toename van ruim 200%. In de afgelopen maanden van 2024 lijkt dit aantal, ondanks stevige inzet van de politie en het openbaar ministerie, verder toe te nemen. Met de motie van de leden Mutluer en Boswijk⁷ in de hand heeft mijn voorganger de oprichting van het Offensief tegen explosies aangekondigd, waarover zij uw Kamer in juni van dit jaar heeft geïnformeerd.⁸ Op regionaal niveau en in gemeenten is al veel ervaring opgedaan met aanslagen met explosieven en wordt bestuurlijk al op verschillende wijzen geïntervenieerd. De VNG heeft een landelijk netwerk opgericht voor gemeenten die te maken hebben met aanslagen met explosieven, om de opgedane kennis en best practices in de aanpak te delen.

Ram- en plofkraken

Het aantal aanvallen op geldautomaten is in Nederland gedaald van 15 in 2022 naar acht in 2023, waarvan zes aanvallen met zware explosieven. Deze dalende trend lijkt in 2024 door te zetten. Gezien de risico's voor omwonenden en de grote maatschappelijke impact die iedere plofkraak heeft, blijf ik mij inzetten op dit thema.

In de voortgangsrapportage van afgelopen jaar heb ik uw Kamer geïnformeerd over een verkenning om te komen tot objectieve veiligheidscriteria voor de plaatsing van (niet-bancaire) geldautomaten. Het doel is dat gemeenten bij een vergunningaanvraag voor het plaatsen van een geldautomaat, aan de hand van deze criteria inzichtelijk kunnen maken wat de risico's zijn voor de omgeving bij een plofkraak. Dit helpt gemeenten in de afweging of zij een vergunning kunnen verlenen voor het plaatsen van geldautomaten en zo ja, onder welke voorwaarden. Dit risico-inventarisatie instrument wordt ontwikkeld door TNO en is naar verwachting in het voorjaar van 2025 gereed.

De Nederlandse aanpak van plofkraken heeft ertoe geleid dat criminelen uit Nederland hun doelgebied hebben uitgebreid naar andere landen, met name Duitsland. Op het gebied van preventie is de Nederlandse opgedane kennis en expertise rondom de aanpak van plofkraken met de Duitse autoriteiten gedeeld. De regionale recherche Midden-Nederland, die de algehele coördinatie heeft, werkt nauw samen met de Duitse politie bij de opsporing en vervolging van daders. De samenwerking verloopt succesvol. Recentelijk heeft de Justitieminister van de deelstaat Nedersaksen zijn grote waardering uitgesproken over de samenwerking in de strijd tegen ram- en plofkraken. Zeer frequent worden Nederlandse verdachten aangehouden en overgeleverd aan Duitsland. In 2023 werden 135 Nederlandse verdachten aangehouden voor het plegen van of betrokkenheid bij plofkraken in binnen- en buitenland. Deze verdachten zijn door zowel de Nederlandse als Duitse politie aangehouden⁹. De gemeente Utrecht zet voor ex-gedetineerde plofkrakers die terugkeren in Utrecht onder andere de re-integratieofficier in.¹⁰

⁷ Kamerstuk 36 410 VI, nr. 45.

⁸ Kamerstuk 28 684, nr. 740.

⁹ Jaarverantwoording Politie 2023.

¹⁰ In de bijlage wordt de werkwijze van de re-integratieofficier beschreven.

Taskforce Overvallen

Onder voorzitterschap van burgemeester Hamming van Zaanstad werken publieke en private partijen in de Taskforce Overvallen samen om diverse high impact crimes terug te dringen. Sinds de oprichting heeft de Taskforce bijgedragen aan een aanzienlijke daling van het aantal overvallen. Door een integrale aanpak zijn de veiligheid en weerbaarheid van potentiële doelwitten (bijv. winkels, horeca, tankstations) vergroot. Het huidige actieprogramma van de Taskforce loopt tot 2026 en is gericht op het verminderen van overvallen door preventie, een snelle en effectieve reactie op incidenten en ondersteuning van slachtoffers.

In 2024 is opnieuw de burgermeesterconferentie «Aanpak high impact crimes» georganiseerd. Tijdens deze conferentie is vooral stil gestaan bij het belang van de inzet van kansrijke en bewezen effectieve gedragsinterventies en de werkende mechanismes daarachter voor het voorkomen van daderschap.¹¹

Tot slot

Iedereen in Nederland zou zich altijd en overal veilig moeten kunnen voelen. De bestrijding van high impact crimes heeft daarmee mijn volle aandacht. Uit deze brief blijkt dat deze vorm van criminaliteit met de inzet van diverse preventieve en repressieve maatregelen, samen met een breed scala aan partners, succesvol kan worden bestreden. Daarom blijf ik hier stevig op inzetten, samen met en met grote dank aan de publieke en private partners.

De Minister van Justitie en Veiligheid,
D.M. van Weel

¹¹ In de bijlage wordt verder ingegaan op de inzet van interventies en het voorkomen van daderschap.

1. Inzetten effectieve interventies

Uw Kamer is de afgelopen periode duidelijk geweest over het belang van effectieve besteding van mensen en financiële middelen. Inzet dient plaats te vinden daar waar het impact maakt en effect sorteert. Dit geldt in het bijzonder voor de inzet van gedragsinterventies op kinderen, jongeren en jongvolwassenen en hun gezinnen in een kwetsbare positie. Uit onderzoek blijkt dat het gezegde «baadt het niet, dan schaadt het niet» niet opgaat.

Het is gezien deze doelgroep in een kwetsbare positie en de beperkte middelen tijd om het kaf van het koren te scheiden en in te zetten op kansrijke¹² en bij voorkeur bewezen effectieve interventies. Op gedragsinterventies waarvan is aangetoond dat deze niet werken of zelfs een negatief effect hebben op de jongere in een kwetsbare positie wordt niet meer ingezet. Op 5 juni jl. is uw Kamer geïnformeerd¹³ over het in samenwerking met de wetenschap ontwikkelde Landelijk kwaliteitskader effectieve jeugdinterventies voor preventie van jeugdcriminaliteit.¹⁴ Het kwaliteitskader biedt handvatten voor bijvoorbeeld gemeenten en partners in de Justitieketen om waar mogelijk en passend bij de problematiek te kiezen voor inmiddels bewezen effectieve interventies. Als die er nog niet zijn kunnen kansrijke interventies worden ingezet die op effectiviteit worden gemonitord. Bij publicatie heb ik in de brief aan uw Kamer aangegeven dat de richtlijnen uit het kwaliteitskader niet vrijblijvend zijn voor de Preventie met Gezag gemeenten, maar moeten worden gebruikt om de interventies nader te onderzoeken, bij te stellen of te stoppen.¹⁵ Om gemeenten en andere organisaties te ondersteunen bij het gebruik van het kwaliteitskader wordt – mede op basis van een scan – samen met gemeenten gewerkt aan een digitale tool die concreet helpt bij het aanscherpen van een preventieve aanpak jeugdcriminaliteit.

2. Ontwikkelingen dadergerichte aanpak

Vroegtijdig ingrijpen

De leden Ellian en Verkuijlen hebben met een motie de regering verzocht om te verkennen hoe een effectieve gedragsinterventie voor jongeren onder de 12 die zich ernstig normoverschrijdend gedragen kan worden vormgegeven.¹⁶ Het WODC heeft – mede naar aanleiding van deze motie – onderzoek gedaan naar het vroegtijdig ingrijpen op antisociaal gedrag bij 0–15 jarigen.¹⁷ De voormalig Minister voor Rechtsbescherming en de voormalig Staatssecretaris van Volksgezondheid, Welzijn en Sport zijn in hun Voortgangsbrief Jeugd van 21 juni jl. aan uw Kamer reeds ingegaan op het onderzoek.¹⁸ Zo wordt benadrukt dat gezond opgroeien en het versterken van een goed opgroei-klimaat nog vóór er sprake is van problematisch antisociaal of delictgedrag van groot belang is. Op basis van het onderzoek wordt er voorkeur gegeven aan interventies gericht op

¹² Interventies die in elk geval zijn gebaseerd op uit de wetenschap bekende risico- en beschermende factoren en werkzame bestanddelen.

¹³ Kamerstuk 28 741, nr. 116.

¹⁴ Hendriks, J. en Stams, G.J. (2024). Landelijk Kwaliteitskader. Effectieve Jeugdinterventies voor Preventie van Jeugdcriminaliteit: «Wat Werkt Laten Werken».

¹⁵ Onder kansrijke interventies wordt in praktische zin verstaan, interventies die – passend bij de doelgroep – zijn gebaseerd op uit de wetenschap bekende risico- en beschermende factoren en werkzame bestanddelen. Deze interventies zijn multimodaal, ofwel: richten zich op meerdere bestanddelen en/of domeinen.

¹⁶ Kamerstuk 36 261, nr. 8.

¹⁷ Vroegtijdig ingrijpen op antisociaal gedrag 0–15 jarigen: «wat als je het de praktijk vraagt?», WODC rapport, december 2023.

¹⁸ Kamerstuk 31 839, nr. 1024.

het kind, het gezin en school om bijtijds in te grijpen op een antisociale ontwikkeling. Uit het onderzoek blijkt dat het multimodaal inzetten van een interventie van meerwaarde is, omdat dit het effect van een interventie kan versterken.¹⁹ De bevindingen uit het onderzoeksrapport sluiten hiermee nauw aan bij de huidige aanpak van jeugdcriminaliteit waarbij maatregelen en interventies ook preventief worden ingezet, nog voordat er sprake is van delict gedrag. Ik beschouw de motie van de leden Ellian en Verkuijen met het voorgaande als afgedaan.

Kapot Sterk

Kapot Sterk is een preventief lesprogramma voor leerlingen van groep 7 en 8 van het primair onderwijs dat wordt uitgevoerd door het RIEC. Het doel van de interventie is om de weerbaarheid van de leerlingen te vergroten tegen de verleidingen van (drugs)criminaliteit. Het modulaire lespakket Kapot Sterk is op basis van wetenschappelijk onderzoek en een procesevaluatie doorontwikkeld waardoor het programma duurzamer en gebruiksvriendelijker is geworden. Sinds dit jaar hebben 24 scholen deelgenomen aan het programma en er zijn nog 36 andere scholen in de opstartfase van de pilot in verschillende regio's. Parallel loopt er een pilot waarbij 12 tot 18 scholen/klassen uit acht gemeenten actief meedoen aan een vervolgonderzoek op proces en effect op de weerbaarheid van kinderen.

Alleen jij bepaalt wie je bent

Alleen jij bepaalt wie je bent (AJB) is een, door het Nederlands Jeugdinstituut, erkende interventie gericht op beïnvloedbare jongeren in een kwetsbare positie tussen de 12 en 18 jaar. Doelstelling van de interventie is gedragsverbetering en het voorkomen van delinquent gedrag. Uit wetenschappelijk onderzoek van de Universiteit van Amsterdam blijkt dat deelnemers van AJB tot twee keer minder vaak in contact komen met de politie en tot drie keer minder vaak veroordeeld worden dan jongeren uit de controlegroep. In september 2024 is AJB voor de komende vijf jaar opnieuw erkend door het NJi.²⁰ In de periode 2023–2024 hebben ruim 3000 jongeren in meer dan 30 gemeenten aan AJB deelgenomen. Inmiddels krijgt de inzet van AJB ook incidenteel financiële steun vanuit een Europees Fonds.

Veilig in en om school

In en om scholen is de toename van geweld merkbaar. Scholen geven aan dat «de straat» de school in komt». Onveiligheid wordt op scholen als een ongrijpbaar probleem ervaren. Dit terwijl medewerkers beperkt kennis hebben van hoe met deze problematiek om te gaan of wie er bij een aanpak moet worden betrokken. Dit onderwerp heeft terecht de aandacht van uw Kamer.²¹ Daarom is Arnhem, met steun van mijn ministerie, gestart met een werkwijze om de veiligheid in en om de school (VIOS) te vergroten. De werkwijze VIOS is inmiddels breed in het Arnhemse voortgezet onderwijs (15 scholen) doorgevoerd en er zijn plannen voor een uitbreiding van de aanpak naar het primair onderwijs. Mijn ministerie ondersteunt het initiatief om in 2025 de Arnhemse aanpak van VIOS en

¹⁹ Het belang van multimodaal (gericht op meerdere risicodomeinen) inzetten van interventies wordt ook genoemd in het Landelijk kwaliteitskader.

²⁰ AJB is door het NJi erkend met de kwalificatie «Effectief volgens eerste aanwijzingen».

²¹ Zie onder andere de Kamerbrief over veiligheid op school van de Minister voor primair en voortgezet onderwijs: Kamerstuk 29 240, nr. 151 en de over dit onderwerp gestelde Kamervragen van het lid De Kort (Aanhangsel Handelingen II 2023/24, nr. 1937).

gelijkluidende aanpakken van een aantal andere gemeenten tegen het licht te houden en hier de werkzame bestanddelen uit te identificeren.

Verlaging werkdruk leraren

Voormalig lid Raemakers verzocht mij te inventariseren hoe goede ervaringen met stichtingen en/of organisaties die gespecialiseerd zijn in jeugdcriminaliteit breder ingezet kunnen worden om de werkdruk van leraren te verlichten.²² Om deze vraag te kunnen beantwoorden is ambtelijk afstemming gezocht met het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen.

Goed veiligheidsbeleid op scholen begint altijd met het voorkomen van incidenten. Wanneer er risico's op onveiligheid worden gesignaleerd is het belangrijk dat scholen en onderwijsprofessionals weten wat zij moeten doen. Het opstellen van (preventieve) protocollen en goede afspraken met samenwerkingspartners kunnen bijdragen aan het voorkomen en correct afhandelen van incidenten. Het is daarom essentieel dat scholen een sterk netwerk hebben en de samenwerking opzoeken met lokale partners zoals jongerenwerkers, politie en gemeente. Voor vraagstukken rond jeugdcriminaliteit kunnen scholen terecht bij Stichting School en Veiligheid (SSV) en voor specifieke vraagstukken zoals de aanpak van wapens en jongeren bij het Centrum voor Criminaliteitspreventie en Veiligheid. Daarnaast kunnen bewezen effectieve interventies, zoals AJB, worden ingezet en kan gebruik worden gemaakt van kansrijke aanpakken op scholen, zoals in Arnhem (hiervoor genoemd). Deze interventies worden ook ingezet binnen het programma Preventie met Gezag en zijn daarmee onderdeel van het lerende netwerk School en Veiligheid. Samen met het Ministerie van OCW, het Nederlands Jeugdinstituut (NJI) en SSV wordt gekeken hoe deze binnen het programma Preventie met Gezag geleerde lessen ook breder verspreid kunnen worden. Op die wijze kan met lokaal maatwerk worden ingezet op de veiligheid voor kinderen en jongeren en daarmee tevens het ontlasten van leraren. Hiermee beschouw ik de motie van het voormalig lid Ramaekers als afgedaan.

Integrale Persoonsgerichte Toeleiding naar Arbeid

Jeugdigen en (jong)volwassenen (18–27 jaar) met multiproblematiek hebben baat bij interventies die tot doel hebben om een zelfstandig bestaan op te bouwen. Uit onderzoek blijkt dat de aanwezigheid van multiproblematiek, de hierbij aanwezige criminogene factoren en het ontbreken van beschermende factoren vaak leiden tot delinquent gedrag. De Integrale Persoonsgerichte Toeleiding naar Arbeid (IPTA) is een interventie die voor deze groep verder is ontwikkeld. IPTA bevindt zich in het NJI erkenningstraject. In de pilot zijn 24,25 fte²³ aan coaches, waarvan nog 2 fte in de wervingsprocedure zitten, in 17 gemeenten actief. Er zijn vier gemeenten voornemens op met IPTA te starten. In mei 2023 is de monitoringsapp in gebruik genomen waar de coaches maandelijks de voortgang van de deelnemers in registeren. Op basis van deze registraties blijkt dat er sinds de start van de registratie bijna 300 deelnemers zijn begeleid.

²² Kamerstuk 36 261, nr. 5.

²³ Van deze 24,25 fte aan IPTA coaches zijn 21 fte aan coaches actief in Preventie met Gezag gemeenten.

Re-integratie officier

De kans op recidive is met name in de eerste maanden na vrijlating uit detentie hoog.²⁴ Om de recidive terug te dringen, wordt er tijdens en na detentie gewerkt aan een goede re-integratie naar de vrije samenleving. De Re-integratieofficier (RIO) is een werkwijze die hierin, door het verbinden van partners, een centrale rol speelt.²⁵ (Ex-)gedetineerden (18–35 jaar) krijgen hulp bij het op orde krijgen van verschillende leefgebieden, zoals huisvesting, het verkrijgen van een identiteitsbewijs, werk en inkomen, aanpak van schulden en zorg. Sinds mei 2023 kunnen de RIO's maandelijks de voortgang van (ex-) gedetineerden in een app registreren. Op basis van deze registraties blijkt dat er sinds de start van de registratie ongeveer 330 (ex-)gedetineerden zijn begeleid.²⁶ Een eerste beperkte analyse van de gegevens suggereert dat hoe langer een (ex-)gedetineerde wordt begeleid door een RIO, hoe meer leefgebieden op orde zijn. Er zijn aanwijzingen dat wanneer één van de drie leefgebieden schulden, werk of woonruimte op orde is, de kans op recidive afneemt. Daarnaast laten de data zien dat wanneer twee of meer leefgebieden op orde zijn, de kans op recidive verder vermindert. De werkwijze van de RIO wordt samen met de gemeenten verder doorontwikkeld. Tijdens het Commissiedebat Justitiële Jeugd op 5 september 2024 vroeg het lid Dral om een overzicht van het aantal actieve RIO's, alsmede een eerste indicatie van de effecten hiervan. Hieronder volgt de informatie waarmee aan dit verzoek wordt voldaan. De RIO is ten opzichte van 2019 uitgebreid van vier RIO's in vier gemeenten naar bij elkaar 31,7 fte aan RIO's²⁷, waarvan er nog 6,5 fte in de wervingsprocedure zitten. Deze RIO's zijn verbonden aan 15 deelnemende gemeenten en vijf Zorg- en Veiligheidshuizen. Daarnaast zijn er vijf gemeenten voornemens om met de RIO te starten.²⁸

In twee gemeenten is inmiddels ervaring opgedaan met de inzet van een RIO voor de minderjarige doelgroep. In de justitiële jeugdinrichtingen zijn de Raad voor de Kinderbescherming en de Jeugdreclassering nauw en langdurig betrokken ook in het kader van nazorg. De werkwijze van de Jeugd-RIO kan complementair zijn aan de nazorg waarover de Raad voor de Kinderbescherming regievoerder is.

Taskforce Overvallen Publiek private samenwerking

Dat het aantal overvallen in 2023 opnieuw is gedaald, is mede te danken aan ondernemers die preventieve maatregelen hebben voortgezet en doorgevoerd. Voorbeelden hiervan zijn cashless betalen, het uit de winkel – en in de avond uit de etalage – halen van waardevolle producten²⁹, toepassen van track-and-trace op diefstalgevoelige producten en investering in meer en betere camerabeveiliging. Samen met de politie hebben ondernemers ervoor gezorgd dat de gelegenheid voor het plegen van delicten is gedaald en dat de pakkans van daders hoog ligt.

²⁴ Berghuis, M. L., S. Boschman, S., & Weijters, G. (2024). Monitor nazorg (ex-) gedetineerden-meting 7. WODC.

²⁵ De documentaire «Een schone lei» geeft een goed beeld van het werk van de RIO. De documentaire is op aanvraag beschikbaar.

²⁶ Dit betreffen zowel actuele deelnemers als deelnemers waarvan het traject is afgerond.

²⁷ Van deze 31,7 fte aan RIO's zijn 25,25 fte aan RIO's actief in Preventie met Gezag gemeenten.

²⁸ Als gevolg van personele wijzigingen bij de gemeenten waar de RIO's actief zijn, kan het aantal actieve RIO's fluctueren.

²⁹ Hierbij kan gedacht worden aan de duurdere mobiele telefoons, horloges, zonnebrillen en juwelen.

Een recente ontwikkeling is dat er sinds 1 juli 2024 een verbod is op de verkoop van alle sigaretten en andere tabaksproducten in supermarkten en horeca-inrichtingen. Hierdoor hebben tabaksspeciaalzaken en tankstations³⁰ grotere voorraden in huis, wat extra aandacht vraagt voor de veiligheid van deze ondernemers. In 2023 en begin 2024 heeft – in samenwerking met de branche, MKB-Nederland, de politie en mijn ministerie – het Platform Veilig Ondernemen op mijn verzoek 26 veiligheidsscans uitgevoerd bij tabaksspeciaalzaken. Momenteel wordt bekeken in hoeverre de gegeven adviezen worden opgevolgd en wat kan worden verbeterd in de advisering, met de mogelijkheid om de scans op te schalen naar meer tabaksspeciaalzaken.

Gesloten gemeenschappen

Een van de taken van het Leger des Heils (LdH) is het begeleiden van mensen in het kader van een civiele en/of strafmaatregel. Binnen dat kader is samenwerking met de cliënt nodig om mensen te stimuleren tot verandering van risicovol gedrag. Juist bij personen die deel uitmaken van een gesloten gemeenschap is het krijgen van de zogenaamde «voet tussen de deur» lastig. Samen met mijn ministerie is het Leger des Heils in 2023 daarom gestart met het ontwikkelen van een overkoepelende aanpak die betrekking heeft op gesloten gemeenschappen en professionals. Dit project heeft in 2023 geresulteerd in een theoretische onderbouwing die is omgezet in een praktische handleiding voor professionals. Deze handleiding is geïmplementeerd binnen het Leger des Heils, zowel bij de jeugdbescherming als bij de reclassering. De komende maanden worden medewerkers getraind om de nieuwe aanpak in hun dagelijkse praktijk toe te passen. Daarnaast zijn een aantal producten ontwikkeld, zoals een digitale kennisbank, e-learning, presentaties voor alle basisteams, (regionale) workshops en een infographic. Tot slot wordt binnen het Leger des Heils een expertkring geïnstalleerd met als doel de kennis en nieuwe werkwijze op lange termijn te verankeren.

Zorg- en Veiligheidshuizen

In de regio's wordt ingezet op het terugdringen van daders met de meest complexe, multidisciplinaire problematiek. Dit gebeurt binnen de Zorg- en Veiligheidshuizen (ZVH-en). Binnen dit samenwerkingsverband werken justitiële ketenpartners, gemeenten en zorginstellingen aan een persoonsgerichte aanpak van daders, waarbij zorg en straf elkaar versterken. Het Ministerie van Justitie en Veiligheid ondersteunt de ZVH-en hierin samen met het Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport en de Vereniging van Nederlandse Gemeenten. Naast het afronden van de Meerjarenagenda is in 2024 het landelijk kader van de Zorg- en Veiligheidshuizen opgesteld en is de nieuwe website gelanceerd.

In 2024 is de Wet gegevensverwerking door samenwerkingsverbanden (WGS) door de Eerste Kamer aangenomen. De WGS maakt duidelijk onder welke strikte voorwaarden informatie kan worden verwerkt binnen vier bestaande samenwerkingsverbanden waaronder het Zorg- en Veiligheidshuis. Persoonsgegevens worden met deze wet beter beschermd. Tegelijk wordt met deze wet voorkomen dat instanties onnodig een onvolledig, versnipperd of verkokerd beeld hebben in de aanpak van problematiek. Betrokken organisaties werken op dit moment aan de doorvoering van de waarborgen die zijn opgenomen in de wet, in opmaat naar de invoering van de WGS.

³⁰ Met ingang van 2030 mag tabak ook niet meer worden verkocht in tankstations, maar alleen nog in gemaks- en speciaalzaken.

3. Ontwikkelingen slachtoffergerichte aanpak

Publieksvoorlichting

Om slachtofferschap te voorkomen wordt gericht ingezet op publieksvoorlichting. Een deel van de publieksvoorlichting richt zich op slachtoffers die extra kwetsbaar zijn voor criminaliteit. Zo wordt continue ingezet op het versterken van de weerbaarheid, alertheid en de veiligheid van senioren. Ieder jaar staat de maand april in het teken van Senioren & Veiligheid. Voor deze doelgroep zijn diverse communicatiemiddelen beschikbaar.³¹ In samenwerking met zowel publieke en private partners heeft mijn ministerie in april 2024 een aantal informatieve bijeenkomsten georganiseerd voor senioren. Hier hebben circa 750 senioren aan deelgenomen. Daarnaast zijn de campagnemiddelen weer onder de aandacht gebracht en beschikbaar gesteld aan gemeenten en ouderenorganisaties.

De jaarlijkse helingcampagne, waarmee een diefstalcheck via Stop Heling gestimuleerd wordt bij de voorgenomen aanschaf van tweedehands goederen, liep van 21 augustus tot en met 17 september 2024. De campagne bestond uit radiospots en online banners en video's op verkoopsites. Uit het campagne-effectonderzoek blijkt dat de campagne met een 7,8 bovengemiddeld goed is beoordeeld (benchmark 7,5).

Net zoals in 2023 stond, gezien het belang en de blijvende actualiteit van dit thema voor ondernemers en hun medewerkers, de Week van de Veiligheid in 2024 in het teken van agressie en geweld. Ik heb deze week geopend met een ontbijtsessie waarbij de landelijke social mediacampagne tegen agressie en geweld werd gelanceerd. Hierbij waren de voorzitter van MKB-Nederland en de directeur belangenbehartiging van Koninklijke Horeca Nederland aanwezig. In verschillende regio's zijn door het Platform Veilig Ondernemen in samenwerking met branchepartijen, gemeenten, politie en vele (individuele) ondernemers activiteiten voor medewerkers, ondernemers, bedrijven en inwoners van gemeenten georganiseerd.

Afhandeling schade

Naast emotionele en fysieke schade krijgen slachtoffers van high impact crimes ook te maken met financiële schade. Het kan niet zo zijn dat daders de ontstane schade niet vergoeden. Daarom ondersteunde ik ook in het afgelopen jaar de directe aansprakelijkstelling van daders, waarbij de indirecte schade en eventuele directe schade met name voor ondernemers collectief worden geïnd. Deze werkwijze wordt onder meer toegepast bij geweld in het openbaar vervoer en in de horeca, bij lichte gevallen van verzekeringsfraude, benzinediefstal, heling, internetoplichting en bij uithalers van drugs.

Via de stichting Directe Aansprakelijkstelling Aan Daders (DAAD) wordt de toepassing van deze directe aansprakelijkstelling gestimuleerd en de kwaliteit van de uitvoering bewaakt. Mijn ministerie bevordert deze activiteiten door ambtelijke ondersteuning te verlenen aan DAAD. In 2023 is het totaal van de schades die namens de gedupeerde ondernemers verhaald zijn door de DAAD-gecertificeerde uitvoeringsorganisatie SODA met 24% gestegen tot 4,6 miljoen euro. Mijn ministerie heeft een werkgroep opgericht die knelpunten in de toepassing van de aansprakelijkstelling in kaart brengt en oplossingsrichtingen formuleert.

³¹ Zo zijn er informatiefilmpjes over de onderwerpen phishing, spoofing, hulpvraagfraude, babbeltrucs en het meekijken bij het pinnen. Ook is er een brochure met handelingsperspectief voor het voorkomen van verschillende delicten.

Slachtoffers van geweldsdelicten kunnen laagdrempelig een financiële tegemoetkoming aanvragen bij het Schadefonds Geweldsmisdrijven.³² De uitkering van een geldbedrag is een maatschappelijke uiting van solidariteit en geeft tevens een blijk van erkenning van het onrecht en leed dat een slachtoffer, nabestaande of naaste is overkomen.

Nazorg en voorkomen van herhaald slachtofferschap

Slachtoffers van strafbare feiten, waaronder overvallen, woninginbraken en geweld, kunnen bij Slachtofferhulp Nederland (SHN) terecht voor emotionele steun, juridische hulp in het strafproces en ondersteuning bij het aanvragen van een schadevergoeding. De juridische dienstverlening benadert slachtoffers actief als er een afdoeningsbesluit bekend is, om hen te informeren over hun slachtofferrechten en te ondersteunen in het uitoefenen ervan. Op deze manier worden meer slachtoffers bereikt. Met ruim 475.000 persoonlijke diensten en 713.349 online diensten en adviezen op maat aan slachtoffers in 2023 is er onverminderd behoefte aan hulp van Slachtofferhulp Nederland.³³

4. Ontwikkelingen opsporing en vervolging

Inzet camerabeelden

De inzet van camerabeelden blijft belangrijk bij de opsporing en vervolging van verdachten. Het project «Camera in Beeld» van de politie laat burgers, bedrijven en gemeenten camera's registreren.³⁴ Sinds de start van «Camera in beeld» zijn er 338.751 camera's op 74.494 locaties geregistreerd.³⁵

Alcoholmeter

Middelengebruik en in het bijzonder alcohol is een belangrijke risicofactor voor geweld. De effectevaluatie van de Wet middelenonderzoek bij geweldplegers is in uitvoering wordt naar verwachting in het laatste kwartaal van 2024 opgeleverd. Bij het aanbieden van de evaluatie van twee pilots met de inzet van de Alcoholmeter is de landelijke implementatie van de Alcoholmeter aangekondigd.³⁶ Het wetgevingstraject voor de inzet van de Alcoholmeter als controlemiddel om toezicht te houden op de naleving van een alcoholverbod loopt.

Collectieve Horeca Ontzegging

Met de Collectieve Horecaontzegging (CHO) kunnen horecabedrijven overlastgevers en criminelen uit hun zaak weren. Iemand die geweld pleegt, overlast geeft of een ander delict in een uitgaansgelegenheid pleegt, krijgt een ontzegging voor alle aangesloten horecagelegenheden. Sinds eind 2023 zijn vergunningen verleend aan horecaondernemers door de Autoriteit Persoonsgegevens, op basis van het herziene protocol. Tot nu toe zijn er 27 vergunningen afgegeven en zijn er zeker tien uitgaansgebieden waar een aanvraag voor in voorbereiding is. Er is door Koninklijke Horeca Nederland tevens een nieuwe website en app ontwikkeld om overlastgevers, die een CHO hebben gekregen, te registreren.³⁷ Het exacte

³² www.schadefonds.nl/slachtoffer

³³ Zie het jaarverslag 2023 van Slachtofferhulp Nederland.

³⁴ <https://www.politie.nl/themas/camera-in-beeld.html?sid=2ecd224-5192-42ec-ae87-3ff5bd222dd3>

³⁵ Aantal geregistreerde camera's tot 19 augustus 2024. In de vorige voortgangsrapportage in december 2023 werden tot 1 november 2022 327500 camera's op 70000 locaties gemeld.

³⁶ Kamerstuk 27 565 en 29 398, nr. 175.

³⁷ <https://www.horecaontzeggingen.nl/>

aantal toegangszeggingen is nog niet volledig in kaart gebracht, maar dit zal jaarlijks worden gemonitord. De gegevens over 2024 zullen voor het eerst landelijk inzichtelijk kunnen worden gemaakt.

Heling

Bij (gewelddadige) vermogensdelicten is de kans groot dat er goederen gestolen worden die vervolgens aan burgers of handelaren te koop aangeboden worden.³⁸ Het frustreren van de afzetmarkt voor gestolen spullen kan daarom in belangrijke mate bijdragen aan het voorkomen van (gewelddadige) vermogenscriminaliteit. In de politiedatabase Stop Heling kunnen burgers en bedrijven een diefstalcheck doen op aangeboden tweedehands goederen. Daarnaast voorziet de helingaankpak in het Digitaal Opkopers Register (DOR), dat gekoppeld is aan de database van Stop Heling en zorgt voor geautomatiseerde opsporing van ontvreemde goederen, het Digitaal Opkopers Loket (DOL) voor de meldplicht van handelaren en het Digitaal Opkopers Controlesysteem (DOC). Per 1 september 2024 zijn er 7.821 Nederlandse opkopers en handelaren in 317 gemeenten en twaalf buitenlandse opkopers en handelaren aangesloten op het DOR. Verder maken per 1 september 2024 5.021 opkopers en handelaren in 257 gemeenten gebruik van het DOL.

Met de voorgenomen wijziging van de artikelen 437 en 437ter van het Wetboek van Strafrecht wordt het gebruik van het DOR en DOL landelijk bij wet verplicht gesteld. Het wetsvoorstel ligt ter plenaire behandeling bij uw Kamer.

5. Ontwikkelingen Caribisch deel van het Koninkrijk

De HIC-aanpak wordt vormgegeven samen met de eilanden, waarbij de in Nederland succesvolle methoden worden toegepast op de eilanden, op een wijze die aansluit bij de lokale situatie. Dit gebeurt langs drie pijlers. De eerste pijler is het voorkomen van daderschap door het bieden van ondersteuning bij het begeleiden van jongeren naar een positief netwerk. Deze ondersteuning, met het doel te voorkomen dat jongeren afglijden naar criminaliteit, wordt geboden middels gedragsinterventies op het terrein van sport (Alleen jij bepaalt wie je bent) voor middelbare scholieren en muziek (Leerorkest³⁹) voor leerlingen van de basisschool. De tweede pijler betreft het voorkomen van slachtofferschap, bijvoorbeeld door ondersteuning te bieden bij de invoering van de Wet Bevordering Voortgezet Ouderschap en Zorgvuldige Scheidingen op Aruba. Er is een toenemend aantal eenoudergezinnen met financiële stress, een toename van sleutelkinderen en een toename in (emotionele) verwaarlozing van kinderen. De nulmeting van de Commissie Voortgezet Ouderschap 2020 in samenwerking met het CBS laat onder andere zien dat 69% van jongeren, die in aanraking met criminaliteit komen, afkomstig zijn uit eenoudergezinnen. Daarom is een ondersteuningsmodel voor ouders om, wanneer zij uit elkaar gaan, een ouderschapsplan te maken onderdeel van de ondersteuning. Door het op deze manier inzetten op voortgezet ouderschap wordt beoogd een bijdrage te leveren aan het verminderen van jeugdcriminaliteit. De derde pijler betreft het terugdringen van recidive door ondersteuning van de jeugdreclassering en het veiligheidshuis.⁴⁰ Het

³⁸ Heling is een belangrijke facilitator voor het plegen van vermogenscriminaliteit. Het voorkomen, opsporen en vervolgen van heling maakt daarom deel uit van de aanpak. De helingbestrijding beoogt zowel het frustreren van de afzetmarkt voor gestolen goederen alsmede het vergroten van de pakkans van helers en stellers.

³⁹ Leerorkest - Omdat muziek voor iedereen is

⁴⁰ O.a. door de invoering van elektronisch toezicht, deskundigheidsbevordering en de TopX-aanpak.

Schadefonds Geweldsmisdrijven is ook van toepassing verklaard op de BES-eilanden.

Tijdens het Justitieel Vierlanden Overleg (JVO) van februari 2022 heeft de Minister van Justitie van Sint Maarten voorgesteld om de samenwerkingsmogelijkheden voor de preventie van jeugdcriminaliteit te verkennen. Het JVO heeft ingestemd met de instelling van een werkgroep preventie jeugdcriminaliteit en deze is inmiddels gestart. De werkgroep, met vertegenwoordigers uit alle vier landen, werkt aan het in kaart brengen van samenwerkingskansen om jeugdcriminaliteit te voorkomen en adviseert het JVO daarover.